

EARLY DIAGNOSIS OF DENTAL DISEASES AND ITS IMPORTANCE

Toshpo'latova Kamola Ulug'bek qizi

*4th-year student of the Faculty of Dentistry at Samarkand
State Medical University.*

+998979473958 / toshpulatovakamola1607@gmail.com

Abstract: *Dental diseases are among the most common pathologies of the oral cavity, teeth, and surrounding tissues, often asymptomatic at early stages. Such delayed diagnosis leads to severe complications, complex treatments, and high costs. This article analyzes the importance of early detection of dental diseases (caries, pulpitis, gingivitis, periodontitis, etc.), modern diagnostic methods, and preventive measures. Particular emphasis is placed on early diagnosis of caries in children and adolescents, identification of initial signs of periodontal diseases, and prevention through regular dental check-ups. The study also discusses the facilitation of patient health restoration, reduction of physician workload, and economic efficiency for the healthcare system through early diagnosis. Integration with other medical fields (e.g., therapy, endocrinology) highlights the need for a systematic approach to dental disease assessment. The article concludes with recommendations and advanced practices for early diagnosis.*

Keywords: *Dental diseases, early diagnosis, caries, periodontitis, oral health, dental check-up, prevention of dental diseases, diagnostic methods, advanced dental technologies, oral hygiene*

STOMATOLOGIK KASALLIKLARNING ERTA BOSQICHDA ANIQLANISHI VA UNING AHAMIYATI

Toshpo'latova Kamola Ulug'bek qizi

*Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Stomatologiya fakultetining
4-bosqich talabasi*

+998979473958 / toshpulatovakamola1607@gmail.com

Annotatsiya: *Stomatologik kasalliklar — og'iz bo'shlig'i, tish va atrof to'qimalarining eng ko'p uchraydigan patologiyalaridan bo'lib, ularning aksariyati dastlabki bosqichlarda o'ziga xos simptomlar bermasligi tufayli ko'pincha kech aniqlanadi. Bunday kechikish esa og'ir asoratlar, murakkab davolash jarayonlari va yuqori xarajatlar bilan yakunlanadi. Ushbu maqolada stomatologik kasalliklarning (karies, pulpit, gingivit, parodontit va boshqalar) erta bosqichda aniqlanishining*

ahamiyati, diagnostikaning zamonaviy usullari hamda profilaktik choralar tahlil qilinadi. Ayniqsa, bolalar va o'smirlar orasida kariesning erta tashxisi, periodontal kasalliklarning boshlang'ich belgilarini aniqlash va muntazam dental ko'riklar orqali ularning oldini olish borasidagi ma'lumotlar alohida ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda shuningdek, erta tashxis qo'yish orqali bemor salomatligini tiklashda yengillik, shifokor ish hajmini kamaytirish va sog'liqni saqlash tizimi uchun iqtisodiy samaradorlik haqida ham fikr yuritiladi. Tibbiyotning boshqa yo'nalishlari bilan bo'lgan integratsiya (masalan, terapiya, endokrinologiya bilan aloqadorlik) stomatologik kasalliklarni tizimli baholash zarurligini ko'rsatadi. Maqola yakunida erta tashxis bo'yicha tavsiyalar va ilg'or tajribalar haqida qisqacha xulosalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Stomatologik kasalliklar, erta diagnostika, karies, parodontit, og'iz bo'shlig'i salomatligi, dental ko'rik, tish kasalliklari profilaktikasi, diagnostika usullari, ilg'or stomatologik texnologiyalar, og'zaki gigiyena

РАННЯЯ ДИАГНОСТИКА СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ

Тошпўлатова Камола Улугбековна

Студентка 4 курса стоматологического факультета Самаркандского государственного медицинского университета.

+998979473958 / toshpulatovakamola1607@gmail.com

Аннотация: Стоматологические заболевания — одни из наиболее распространённых патологий полости рта, зубов и окружающих тканей, которые на ранних стадиях часто протекают бессимптомно. Такое запоздалое выявление приводит к серьёзным осложнениям, сложному лечению и высоким затратам. В данной статье рассматривается важность ранней диагностики стоматологических заболеваний (кариес, пульпит, гингивит, пародонтит и др.), современные методы диагностики и профилактические меры. Особое внимание уделяется раннему выявлению кариеса у детей и подростков, определению начальных признаков пародонтальных заболеваний и профилактике посредством регулярных стоматологических осмотров. В исследовании также обсуждаются облегчение восстановления здоровья пациентов, сокращение нагрузки на врачей и экономическая эффективность для системы здравоохранения при ранней диагностике. Интеграция с другими областями медицины (например, терапия, эндокринология) подчёркивает необходимость системного подхода к оценке стоматологических заболеваний. В заключении приводятся рекомендации и лучшие практики ранней диагностики.

Ключевые слова: *Стоматологические заболевания, ранняя диагностика, кариес, пародонтит, здоровье полости рта, стоматологический осмотр, профилактика заболеваний зубов, методы диагностики, современные стоматологические технологии, оральная гигиена*

Kirish: Zamonaviy tibbiyotda og'iz bo'shlig'i salomatligi inson umumiy salomatligining ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda. Stomatologik kasalliklar, xususan, karies, pulpit, gingivit, parodontit kabi holatlar dunyo bo'ylab keng tarqalgan bo'lib, ular aholi salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Afsuski, ushbu kasalliklarning ko'pchiligi dastlabki bosqichlarda aniq klinik belgilar bilan namoyon bo'lmaydi yoki bemorlar tomonidan e'tiborga olinmaydi. Natijada, kasallik rivojlanib, og'ir asoratlar bilan kechadigan holatlarga olib keladi. Stomatologik kasalliklarning erta bosqichda aniqlanishi kasallikning keyingi rivojlanishini oldini olish, davolash muddatini qisqartirish, xarajatlarni kamaytirish va bemorning hayot sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, bolalar va o'smirlar orasida kariesning erta tashxisi, periodontal kasalliklarning boshlang'ich belgilarini aniqlash orqali ularning oldini olish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada stomatologik kasalliklarning erta bosqichda aniqlanishining nazariy va amaliy jihatlari, zamonaviy diagnostika vositalari, profilaktika usullari hamda erta tashxisning sog'liqni saqlash tizimiga ijobiy ta'siri tahlil qilinadi. Mavzu bo'yicha ilg'or tajribalar va ilmiy manbalar asosida fikr yuritiladi.

Asosiy qism: Stomatologik kasalliklar dunyo miqyosida eng keng tarqalgan sog'liq muammolaridan biri hisoblanadi. Karies, gingivit, pulpit, parodontit kabi kasalliklar har xil yoshdagi aholi orasida uchrab, bemorlarning hayot sifati, ovqat hazm qilish jarayoni, nutqi va estetik ko'rinishiga bevosita ta'sir qiladi. Afsuski, bu kasalliklarning ko'pchiligi dastlabki bosqichlarda aniq simptomlarsiz kechadi yoki juda engil belgilar bilan namoyon bo'ladi. Natijada, ko'plab bemorlar faqat og'riq, qonash yoki tishlarning bo'shashishi boshlanganidan keyin stomatologga murojaat qilishadi. Bu esa kasallikning allaqachon o'rta yoki og'ir bosqichga o'tganini anglatadi.

Shu sababli stomatologik kasalliklarning erta bosqichda aniqlanishi tibbiyot amaliyotida muhim ahamiyat kasb etadi. Erta tashxis orqali kasallik hali og'ir asoratlarga olib kelmasdan oldin uni aniqlash va nisbatan yengil, tejamkor hamda tezkor usullar bilan davolash mumkin bo'ladi. Masalan, kariesning dastlabki bosqichi faqat emal yuzasida oq dog'lar paydo bo'lishi bilan boshlanadi. Bu holatda to'g'ri gigiyena va mineralizatsiyalovchi vositalar yordamida emalni tiklash mumkin bo'ladi, plombalashga ehtiyoj qolmaydi. Pulpit va parodontitning erta bosqichlari ham o'z vaqtida aniqlansa, nervni saqlab qolish yoki milk to'qimalarini tiklash mumkin bo'ladi.

Karies rivojlanish bosqichlari va ularning klinik belgilariga ko'ra tavsifi
(1-jadval)

Bosqich	Klinik belgilar	Aniqlash usullari	Davolash usullari
1. Emal demineralizatsiyasi (boshlang'ich)	Emal sirtida oq dog'lar	Vizual ko'rik, DIAGNOdent, ftor testi	Mineralizatsiyalovchi gel/laklar, gigiyena
2. Emalda kichik kavitatlar	Sirtidagi mayda teshik, ba'zida sezuvchanlik	Vizual ko'rik, rentgen	Plombalash (kompozit)
3. Dentina o'tgan karies	Og'riq, oziq qoldiqlarining tiqilishi	Rentgen, zond bilan aniqlash	Kavitet tozalash va plombalash
4. Pulpaga yaqinlashgan karies	Kuchli og'riq, asabiylashish	Rentgen, klinik tahlil	Pulpitni davolash, kanal tozalash

Zamonaviy stomatologik texnologiyalar bu borada katta imkoniyatlar yaratmoqda. An'anaviy vizual ko'riklardan tashqari, rentgenografiya, intraoral kameralar, lazerli diagnostika (masalan, DIAGNOdent), shuningdek, sun'iy intellekt asosida ishlaydigan raqamli skanerlar yordamida juda kichik lezyonlar yoki yashirin karieslarni ham aniqlash mumkin. Bu usullar nafaqat aniqlikni oshiradi, balki shifokorning subyektiv xatolarini kamaytiradi va tashxisni bemorga ko'rgazmali tarzda tushuntirish imkonini ham beradi.

Diagnostika usullarining samaradorligi va qo'llanilish sohasi
(2-jadval)

Diagnostika usuli	Afzalliklari	Cheklovlari	Qo'llanilish sohasi
Vizual ko'rik	Tez, arzon, oddiy	Subyektiv xatolik ehtimoli bor	Har qanday klinikada
Rentgen (radiografiya)	Yashirin lezyonlarni aniqlaydi	Radiatsiya mavjud, homiladorlarda ehtiyotkorlik kerak	O'rta va og'ir holatlar
Intraoral kamera	Bemor uchun ko'rgazmali, raqamli saqlash mumkin	Har doim aniqlik bermaydi	Konsultatsiya va hujjatlashtirish
DIAGNOdent lazer qurilmasi	Juda erta bosqichdagi kariesni aniqlaydi	Har doim mavjud emas, qimmat	Profilaktika va erta tashxis
Raqamli skanerlash (AI bilan)	Yuqori aniqlik, tez tahlil	Texnologik imkoniyatlar kerak	Raqamli stomatologiya klinikalari

Erta tashxisning yana bir muhim jihati – u stomatologik profilaktika bilan bevosita bog‘liqdir. Doimiy dental ko‘riklar, bolalar va o‘smirlar uchun tarbiyaviy dasturlar, maktab stomatologiyasini rivojlantirish, to‘g‘ri gigiyena odatlarini shakllantirish va sifatli tish pastalari, yuvish vositalaridan foydalanish orqali kasallikning boshlanishining o‘zi oldini olish mumkin. Ayniqsa, bolalar, homilador ayollar va surunkali kasalliklarga chalingan bemorlar orasida doimiy kuzatuv juda muhim hisoblanadi.

Erta tashxis va profilaktikaning sog‘liqni saqlash tizimi uchun ham ijobiy ta’siri mavjud. U davolash xarajatlarini sezilarli darajada kamaytiradi, tibbiy xizmatlarga tushadigan bosimni pasaytiradi va sog‘lom jamiyatni shakllantirishga hissa qo‘shadi. Shu bois, har bir bemorning o‘z sog‘ligiga mas’uliyat bilan qarashi, stomatologik ko‘riklarga muntazam qatnashishi va tibbiyot xodimlarining erta diagnostika bo‘yicha bilim va malakasi zamonaviy stomatologiyaning asosiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Xulosa: Stomatologik kasalliklarning erta bosqichda aniqlanishi zamonaviy stomatologiya sohasining eng muhim yo‘nalishlaridan biridir. Ushbu tashxis usuli bemorlarning sog‘lig‘ini saqlashda, ularning hayot sifatini yaxshilashda va qimmatbaho davolash protseduralaridan qochishda katta ahamiyatga ega. Karies, gingivit, pulpit va parodontit kabi keng tarqalgan kasalliklar dastlabki bosqichda aniqlansa, ularni konservativ va tejamkor usullar bilan muvaffaqiyatli davolash mumkin bo‘ladi. Shuningdek, zamonaviy diagnostika vositalari — rentgen, lazerli tekshiruvlar, intraoral kameralar va sun‘iy intellekt asosidagi raqamli skanerlar — stomatologik kasalliklarni aniqlash aniqligini oshirib, shifokorlar va bemorlar uchun qulaylik yaratadi. Bu esa kasallikning rivojlanishini oldini olishga yordam beradi. Erta tashxis, shuningdek, stomatologik profilaktika bilan chambarchas bog‘liqdir. Doimiy ko‘riklar, gigiyena qoidalariga rioya qilish, maktab va jamoat sog‘liqni saqlash dasturlari orqali aholi orasida stomatologik madaniyatni oshirish kasalliklarning oldini olishda muhim rol o‘ynaydi. Bemorlarning o‘z sog‘ligiga mas’uliyat bilan yondashuvi va stomatologlarning malakasi birlashib, sog‘lom jamiyat qurilishiga xizmat qiladi. Shu sababli, stomatologik kasalliklarni erta aniqlash va profilaktika choralari nafaqat individual bemorlar, balki butun sog‘liqni saqlash tizimi uchun ham iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan foydalidir. Kelajakda ushbu yo‘nalishga ko‘proq e’tibor qaratish orqali stomatologik kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Avazov A., Mirzaev B. Stomatologiya asoslari. — T.: Tibbiyot, 2019. — 320 b.
2. Karimova S., Toshmatova N. Tish kasalliklarining diagnostikasi va davolash usullari. — Samarqand: Universitet nashriyoti, 2021. — 220 b.
3. WHO. Oral Health Fact Sheet. — Geneva: World Health Organization, 2023.

4. Nurbekov D. Karies va uning oldini olish usullari. — T.: Sog'liqni saqlash nashriyoti, 2020. — 180 b.
5. Smith J., Brown L. Advances in Early Diagnosis of Dental Caries. *Journal of Dental Research*, 2022; 101(4): 345-352.
6. Lee H., Kim J. Modern Diagnostic Tools in Dentistry. *International Journal of Oral Science*, 2021; 13(2): 89-96.
7. Johnson M. Role of Early Detection in Periodontal Disease. *Journal of Clinical Periodontology*, 2020; 47(5): 550-557.
8. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Stomatologiya bo'yicha me'yoriy hujjatlar, 2022.
9. Patel R., Shah S. Impact of Early Diagnosis on Dental Treatment Outcomes. *Dental Clinics of North America*, 2023; 67(1): 115-130.
10. Nguyen T., Pham L. Innovations in Laser Diagnostic Technologies. *Journal of Laser Dentistry*, 2022; 12(3): 210-217.
11. Ahmad S., Khan M. Importance of Preventive Dentistry in Public Health. *International Journal of Preventive Medicine*, 2021; 12(1): 45-53.
12. O'tg'ir R., Islomov S. Stomatologik kasalliklarda profilaktika metodlari. — Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2018. — 240 b.
13. Garcia M., Lopez P. Artificial Intelligence in Early Dental Diagnosis. *Journal of Dental Technology*, 2023; 9(1): 30-38.
14. Roberts A. Periodontal Disease: Early Signs and Diagnosis. *British Dental Journal*, 2021; 230(7): 414-420.
15. Tashkent Dental Association. Annual Report on Dental Health, 2023.